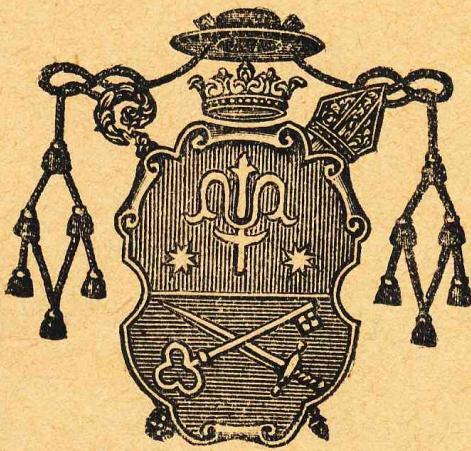


apie bylių įmugę



GANYTOJIŠKAS
PANEVĖŽIO VYSKUPO
RAŠTAS
XVIII

PANEVĖŽYS,
1940

KAZIMIERAS PALTAROKAS,

Dievo malone ir Apaštalų Sosto paskyrimu
PANEVĖŽIO VYSKUPAS,

Vyskupijos Kunigams ir Tikintiesiems (siunčia)
Ganytojo sveikinimą ir laiminimą

Neseniai vienas laikraštis aprašė tokią bylą:
Gyveno pavyzdingas ir gana pasituris ūkininkas. Iš
tėvo paveldėjės nedidelį ūkelį, prisipirko žemės iki
50 hektarų, pasistatydino naujus modernius trobesius,
jsigijo gerus ūkio padargus... Mirdamas užrašė visą
tieka kilnojamąjį, tiek nekilnojamąjį turtą lygiai pusiau
sūnui Kaziui ir dukteriai Juzei.

Brolis nenorėjo skaldyti ūkio, seseriai pasiūlė
dalį pinigais. Juzė pradžioje sutiko su tuo pasiūly-
mu. Bet jai pasipiršo vienas ūkininkaitis ir būsimąją
savo žmoną pakurstė atsisakyti nuo piniginės dalies,
net pasakė be žemės jos neimsiąs. Sesuo ēmė griež-
tai reikalauti, kad ir žemė ir kitas turtas būtų dali-
namas pagal tėvo norą.

Staiga dingsta testamentas. Dabar brolis liepia
Juzei geruoju taikytis; jis jokiu būdu nesutiksiąs
ūkio mažinti, duosiąs dalies grynais aštuonis tūks-

tančius litų. Sesuo gal ir būtų paėmusi pinigais; bet jaunikis griežtai priešinosi, patarė užvesti bylą teisme, o kol gausianti priklausomą turto dalį, jis padengsiąs visas išlaidas.

Ir pradėjo sesuo su broliu tąsytis po teismus; dėl dalių pasiskirstymo užvesta viena byla; po metų jau buvo bylų daugybė: dėl koliojimosi, muštynių, vangysčių ir kitos. Maža to, Kazys susipyko su būsimuoju sesers vyru, ir juodu vienas antram iškélé po kelias bylas. Taip tai prasidėjo ilgas važinėjimas po teismus su liudininkų būriais.

Sykį brolis po laimėtos bylos užsuko su liudininkais į traktierių pasišildyti, magaryčių išgerti, pasitarti apie didžiąją bylą dėl turto padalinimo. Prie jų prisiplaka miestelio šunadvokatis, ir ima sakyti, žinąs gerą būdą laimeti, byla būsianti nutraukta, Juzė tegausianti tiek, kiek jai siūląs brolis, tik jam reiksią šimto litų, dar gerų magaryčių, ir Kazys vienas valdysiąs ūki.

Paėmės 50 rankpinigių, patarėjas nusiveda klientą šalin, atskiran kambarėlin ir atidengia paslaptį: surašysime antrą testamentą, kur pagal paskutinę tėvo valią visas ūkis bus paskirtas tau, seseriai — 8000 litų. Šunadvokatis prasimano, būk rastas testamentas tėvo lovoje, kuri po mirties nebuvusi liesta; be to, kai kurie kaimynai esą girdėję iš vėlionies, kad savo dukteriai dalį duosiąs pinigais.

Kazys su šunadvokačiu grįžta prie savų bičiulių; randa Juzę su jauniku ir savais liudininkais. Išpradžių prasideda tarp šalių įvairūs priekaištai, barniai; paskui abi pusės taip susikimba, kad karčiamoje neliko nė vienos sveikos kėdės... Ir vėl nauja byla: važinėjimas po miestelį, advokatų samdymas, pinigu svaidymas. Visa tai ištuštino bylininkų kišenes.

Pagaliau broliui buvo surašytas kaltinamasis aktas už suklastojimą; reikalas atsidūrė aukštesnėje

instancijoje; atsirado ir tikrasis testamentas. Šunad-vokatis įklampino Kazį, o pats, kaipo nusikaltimą sugalvojės ir įvykdės, patrauktas kaltinamuju, gavo dvejus metus sunkiųjų darbų kalėjimo. Be to, laukia bausmės visa eilė liudininkų, kurie dave melagingus parodymus.

Štai klaikus teismų vaizdas ir baisios jų pasekos. Priežodis sako: Savo nepaleisk, kito nenorėk. Besibylinėjimas kartais galėtų rodyti teisingumo gerbi-mas. Taip rasi būtų, jei teismų nebūtų labai daug, ar bylos būtų teisingos. Deja, taip nėra. Teismai yra mūsų rykštė, Brangūs dieceziečiai! Keliais bruožais nušviesiu jums bylų klausimą ir nelaimę bylinėtis.

* * *

*

Reikia pripažinti mūsų žmones perdaug mėgstant bylinėtis. Kaip dažnos pas mus bylos, geriausiai pasako skaičiai, tai yra: pačių teismų apskaičia-vimai. Dar prieš pasaulinį karą didžiulės Rusų imperijos senatas buvo pastebėjęs, kad nė iš vieno Rusijos kampelio nebūdavo tiek kasacijos skundų, kiek iš buvusios Kauno gubernijos. Ir kitos tautos byline-jasi, vis dėlto ne taip daug. Amerikoje suskaičiuota, jog lietuviai už vis daugiau turi bylų.

Tą pragaištingą reiškinį pavaizduosi statistikos duomenimis¹⁾. Iš 1937 metų Lietuvos teismuose buvo likę 39 623 neišspręstos bylos. 1938 metais pradėtos naujos 78139 civilinės ir 110701 baudžiamoji. Taigi, viso per metus buvo 228463 bylos. Žiūrint skaičių, atrodo, lyg kad kas trylikas pilietis bylinėjosi. Jei

1) Liet. Stat. Met 1938.

vieni neturi reikalų su teismais, tai kiti taip ir slankioja po įvairias instancijas.

1938 m. Kariniai teismai išsprendė 956 bylas; Apeliaciniai Rūmai peržiūrėjo 1498; Vyriausias Tribunolas baigė 2641; Apygardos Teismai išnagrinėjo 22610; Apylinkės Teismai svarstė 163236. Teapsidirbta su 190941, nes ir taip kas mėnuo teisėjams teko išsnarplioti 15912 bylų, kasdien 530, paliekant 1939 metams 37922 bylas. Atvadavus Vilniaus sritį, vien sostinės Apylinkės Teismuose per mėnesį susidarė apie 500 bylų.

Mūsų teismas žmonių apgultas, užverstas bylomis; jos ilgai turi laukti savo eilės; slenka per kelias instancijas: čia lietuvis lietuvij skundžia; ten sodietis atima sodiečiui žemės gabalą; vienur miestietis miestiečiui išplešia iš rankų duonos kąsnį; kitur kaimynas kasa duobę kaimynui; trečiur uošvis žentą studmia prapultin; kur kitur brolis žudo seserį.

Bylinėjasi ponai ir praščiokai; turi bylų miestiečiai ir kaimiečiai; kelia bylas vyrai ir moterys; tąsosi po teismus turtuoliai ir beturčiai; bet ypač įsivyraვę bylos žemesniuose sluogsniuose. Vienas Apylinkės Teisėjas nusistatė biednuomenės bylas nagrinėti tam tyčia nustatytomis dienomis, kad ne taip daug būtų atitraukiami nuo darbo.

Man kartais tenka praeiti pro Panevėžio Apygardos Teismo rūmus; matau šiaip jau žmonių būrelius ties jais stovinėjant gatvėje; sykį buvau viduje, radau minią, užtvenkusią teismo karidorių; stačiai man buvo nesmagu kalbėtis su Teismo pirmininku: Tai buvo katalikai, mano dieceziečiai. Praverk salės duris, pastebēsi ją pilną besiskersakiuojančių bylininkų.

Nesusipratimų, ginčų, vaidų buvo, yra ir bus; todėl bylų, kaipo nesantaikos vaisių, niekad nestigs.

Bet svarbu, kad jų būtų kuo mažiausia, kad tik tuo-kart būtų bylinėjamasi, kai teismo nieku būdu nebe-galima išvengti, o reikalas svarbus, kada to reika-lauja sveikas protas, leidžia katalikiška sąžinė.

Gal paklausite, o kada gi esti reikalas kreiptis į teismą? kada bylinėtis galima? Yra tikra, jog kata-likas su ramia sąžine gali kelti bylą, kai jam kas padarė didelę medžiaginię ar moralinę skriaudą ir kaltininkas apie atlyginimą nenori né gir dėti.

Kas nors tave apšmeižė, labai nukentėjai; sumušė, skaudžiai prisikentei; apvogė, turėjai dideli nuostoli; gerokai nedamokejo pirkdamas, parduoda-mas nedadavė; paskolinai pinigų, nebenori grąžinti; neleidžia keliu, kuriuo turi teisę susisiekti... Tais ir tolygiais atsitikimais gali šauktis teismo pagalbos, jei taikiu būdu negali susitarti.

Paveldi kokį turtą; kiti jo paveldėtojai nenori duoti tau priklausomos dalies; tu negali be skriaudos sau ir šeimai numoti ranka, tarti: tesižino; reikia gintis nuo tų, kurie tave nori skriausti. Kitaip reika-lo negalėdamas sutvarkyti, turi teisés, net pareigos bylinėtis.

Uždėtas našlaičių globėju, apsiimi juos ginti nuo skriaudų, saugoti jų nuosavybę... Jei kas nežmoniškai elgtusi su jais pačiais, savintusi jų tur-tą, jį eikvotų ir negalėtum jų kitaip apginti, turėtum per teismą atstatyti našlaičių teises.

Savaime kyla klausimas, kada neleista bylinėtis? Smerktinos smulkios bylos, kurios mažiau vertos, negu kaštuoja, į kurias stumia kerštas, noras pasta-tysi ant savo, daësti artimui... Deja, tokią bylą pas mus nemaža. Viename dienraštyje skaičiau bylą dėl kopūsto galvos.

Mergaitė krautuvėje nupirko kopūstą; kai émė ji viruoti virimui ir perpiovė pusiau, visas vidus pa-

sirodė supuvęs. Mergaitė kopūstą nunešė atgal ir paprašė pakeisti sveiku; krautuvininkė pareiškė, ji neturinti tokių akių, kad galėtų matyt, kas kopūsto viduje; parduotas kopūstas išpuvusių viduriu ne jos kaltė.

Pirkėja nenusileido; ji su kopūsto galva nuėjo policijon, kuri surašė protokolą ir pasiuntė kopūstą miesto gydytojui ištirt, ar toks kopūstas tinkta žmogaus maistui. Iš gydytojo gautas atsakymas: Tokių kopūstų jokiu būdu negalima žmogui valgyti. Byla dėl kopūsto galvos atsidūrė Apylinkės teisme.

Krautuvės savininkė bande aiškintis, ji nemačiusi, kas yra kopūsto viduje; tačiau teisėjas pripažino ją kalta ir už kopūstą, nevertą cento, pri teisė sumokėti 20 litų, ar atsédėti dvi paros arešte. Byla nuėjo aukštesnėn instancijon, kuri pardavėją išteisino, nes kaip pirkėja, taip ir pardavėja nežinojusi, kad kopūstas viduje išpuvęs.

Panašiais atsitikimais žmonių daugelis ramiai negalvoja, kas daryti, o vadovaujasi puikybe, rūstumu. Susierzinimas neleidžia šaltai svarstyti, kad kai liukas nevertas išdirbimo; nors kas tai ir mato, tačiau taip aukštai statosi, kad bevelyja daug ko nustoti, negu artimui dovanoti mažą nuostoli, ar tariamą garbės įžeidimą.

Yra žmonių, kurie pridaro visokių negarbingų darbų ir viso to nelaiko savęs pažeminimu. Bet lai kas kitas ištars neatsargų žodį, ar juokais juos už kliudys, neišvengs teismo. Išmintingam žmogui pro vieną ausį tai įeitų, pro antrą išeity, ir jo garbė nuo to nenukentėtų; priešingai, dar gal padidėtų, nes dažnas pagalvotų: Tai protinges žmogus.

Pasitaiko nenuoramų; jie, kaip sakoma, vaikščioja palaidais apyvarais, kad kas užmintų, kad galėtų prisikabinti. Tokie pasipūteliai neklauso net atsi-

prašymo, norėdami parodyt, jog su jais reikią skaičytis; ieško šunadvokačio, pradeda bylą, kurios nesimato galio; ji žemina teismų mėgėjų visuomenės akyse.

Kvailas užsispyrimas žmogų apglušina; jis nebesupranta, kad bylinėjimas dėl niekų yra beprasmiškas, jog ir išlošęs bylą darosi juokingas, kartais jamžinamas. Mūsų laikraščiai savo skiltyse turi skyrių, pavadinį „iš teismo salės“; tame aprašomos būdingesnės bylos, paminint ne tik vietas, bet ir vardus, kartais net pavardes.

Kam tat šiauštis? Jei ne burbuliuosi, kaip kurkis, parodysi esąs kilnesnis; o tas, kurs tave nevažieidė, nustos daugiau, negu tu. Taip elgiasi rimti žmonės; o tuščiagalvis iš šakalio priskaldo vežimą, iš žodžio suraizgo pasaką, bėga uždūsęs pas advokatą, neša teismui skundą. Ir kas iš to?

Lig tol tariamo įžeidimo beveik niekas nežinojo; kas buvo privačiai žinoma, bus viešai svarstoma; byla plačiai išgarsins tave po žmones; ims kalbėti kaip apie vieną, taip ir apie antrą besibylinėjančią pusę nebūtus daiktus: vienas kals, kitas zalatys. Taip garbė, norima gelbėti, pasidarys kaip skuduras, kurį kiekvienas spardys kojomis.

Tiesa, esti atsitikimų, kuriuose tenka ginti nuplėsta šlovė, kai labai gadinamas geras asmens vardas, teršiama viso luomo garbė. Vis dėlto neleistinos bylos dėl kiekvieno dviprasmiško žodžio. Esti žmonių, kurie neboja Dievo įžeidimo, tuo tarpu savęs atžvilgiu yra per daug jautrūs; jie negali leisti, kad juos kas įžeinėtu²⁾.

* * *

Liguistas pamėgimas bylinėtis kaip siurbele
čiulpia mūsų materialinius ir moralinius syvus. Tas
jprotis pirmiausia *gamina daug vargo, neturto, skur-*
do... Kartais byla užtrunka kelerius metus, pereina
visas instancijas; išleidžiami nemaži pinigai; ne sykį
susidaro taip dideles išlaidos, jog bylos laimėjimas
tenka laikyti pralaimėjimu.

Kiti besibylinėjimo nuostoliai dažnai esti kur
kas didesni, negu pinigais. Važiuojama į teismus po
keletą-kelioliką sykių, leidžiamas veltui laikas; susi-
vēlina laukų darbai, tinkamai nekdirbama žemė, pa-
sėliai nusmelkiami svérių, javai peraugą, dirvoje byra,
nupiauti pūna, gyvuliai skursta, neprižiūrimas ūkis
menkėja, gresia varžytynės.

Stinga litų, skolinamasi didelemis palūkanomis
visas pienas statomas grietinės nugriebimo punktau,
paskutinis bekonas išvežamas į „Maistą“; namuose
nelieka pavilgo, drabužiai nusidevi, stogai prakiūra,
sienos sukrypsta... Dėl to gražiai sakoma: geriau bu-
davotis, negu kad provotis.

Nėra tiksliai suskaičiuota, kiek mūsų žmonės
išleidžia besibylinėdami. 1938 metais vyriausybė, iš
Valstybės biudžeto Teisingumo Ministerijos reikalams
skyrusi 12.920.984 litus, tikejosi vien žyminiais ženklais
surinkti pajamų 1.600.000 litų. Kur dar kitos bylų
išlaidos: teismų mokesčiai, slaptas patarėjas, prašy-
mų rašytojas, advokatas, liudininkai, kelionės, sugai-
tas laikas... Visa tai neapčiuopama skaitmenimis.

Jei žėdna byla tekaštuotų kokius 25 litus, tai
per metus susidarytų apie pusšešto milijono. Bet ži-
noma, kad bylų daugeliui tenka išleisti ne dešimti-
mis, o šimtais, kartais ir tūkstančiais. Taip gal išeikvo-
jamos sumos, už kurias galėtumėm išpirkti Vilniaus
paskolą...

Medžiaginiais nuostoliais nesibaigia bylų pragaiš-
tingumas. Besibylinėjimas ardo bylininkų sv. ikatą.

Ju ne vienas gyvena nuolatiname nerimavime, kartais negali ramiai miegoti, nenori valgyti, amžinai susirūpinęs, kas dar tektų padaryti, kad byla būtų laimėta; nuolat kankinasi baime pralošti... Visa tai jaudina ji, kaip koks drugis kartkartėmis sukrečia.

Pats stojimas teisme akis akin su priešu bylininkus smarkiai supurto; širdis dreba kaip epušės lapas. Viena pusė pralaimi; kiek vėl sielvartų, aimanavimų. Visa tai ēda sveikata, nelyginant vėžys. Teisingai yra pasakės vienas advokatas: Dažnas besibylinėjimas esąs lėtas ir laisvas žengimas į karstą, ilgai trunkąs savež žudimas. Nieko nebesakysiu apie muštynes, sužeidimus, įvykstančius dėl teismų.

Ypač kalėjimas naikina sveikatą. Pas mus baudžiamųjų bylų daugiau, negu civilinių; tad visai ne nuostabu, kad nubaustujų skaičius yra didelis ir vis didėja: 1938 m. pradžioje kalėjimuose buvo likę 3543 vyrai ir 600 moterys. Tai nemaža parapija. Per metus pasodinta vyru 11457, moteru 2788; paleista iš kalėjimų 11367 vyrai ir 2741 moteris; 1939 metams kalėjimuose pasiliko 3633 vyrai, 647 moterys, viso 4280 kalinių; daugiau kaip pernai 137.

Be to, Juraičių, Kalnaberžės ir Krakių nepilnamečių nusikaltelių auklėjimo įstaigose 1938 XII-31 buvo 803 berniukai ir 83 mergaitės, viso 886 auklėtiniai. Ir kalėjimuose lig 17 metų amžiaus kalejo berniukų 679, mergaičių 121; bet pasitaikė kalinių ir po 60 metų — 272 vyrai ir 118 moterys. Visi kaliniai per metus išsėdėjo 1429300 dienų³⁾. Štai, kokie šiurpulingi skaičiai! Kiek sveikatos nustota!

Baisiausios bylų pasekos žmonių sieloms. Kristus yra nustatęs: „Tai mano įsakymas, kad mylėtumėt vienas kitą, kaip aš jus mylėjau“⁴⁾. Taigi, visi turime mylėtis, kaip broliai ir seserys; o ką besakyti

3) L. Stat. Metr. 1938. 4) Jon. 15,12.

apie gimines, kurių gislose teka tas pats kraujas, apie tos pačios tikybos atstovus? Genčių apaštalas ragina: „Darykime gera visiems, o labiausia tiems, kurie yra iš tikėjimo šeimos“⁵⁾.

Ką tąt reikia manyti apie jus, krikščionys, kurie dėl menkų niekų tampotės po teismus, kurie dėl bylų ištisais metais nepratariate vieni kitiems malonaus žodžio, vieni kitus širdyje niekinate? Kaip atrodo jūsų sielos? Koks jų sužalojimas? Ar jūs ne blogiau elgiatės už pagonis?

Jei atsikeltų iš kapų senovės pagonis, matės pirmuosius krikščionis, kuris nusistebėdamas sakydavo: „Žiūrėkite, kaip jie tarp savęs mylisi“, jeigu jis ateity į mūsų teismus ir pamatyty gausius bylininkus, kvėpuojančius noru atkeršyti, tai turbūt su dar didesniu nusistebėjimu tartų: kaip jie vieni kitų neapkenčia!..

Jis traukytų pečiais: Kas pasidarė su Kristaus mokiniais! Ar jie be krikščionys? Gal tai kurios kitos tikybos išpažintojai? Kristaus sečėjų daugybės buvo viena širdis, viena siela; nebuvo tarp jų stokojančių; jie savuosius aprūpindavo... Štie žmonės vieni kitiems pavydi duonos plutos, atrodo, pasiryžę nuvilkti paskutinius marškinius, išvaryti pliką iš namų, atimti gyvybę... Tai, rasi, nebe krikščionys, o greičiau brolžudžio Kaino giminė!

Artimo meilės ir teisingumo stoka yra tų nuodėmingų bylų šaltinis. Apaštalas šv. Jokūbas klaysia: „Iš kur jūsų tarpe... vaidai? Ar ne iš jūsų pageidimų, kurie kovoja jūsų sąnariuose?..“ Jis įspėja: „Nusivalykite rankas, nusidėjeliai, ir apkuopkite širdis, dvejojantieji. Jauskite savo nelaimę, gedėkite ir raudokite; jūsų juokas tepavirsta verksmu ir džiaugs-

mas nuliūdimu. Nusižeminkite Viešpaties akivaizdoje⁶⁾.

Neverti krikšcionys! Kasdien ne syki kalbate „Tėve mūsų, kurs esi danguje... Atleisk mums mūsų kaltes, kaip ir mes atleidžiame savo kaltininkams“. Pagalvokite ką sakote? Kokį sprendimą patys sau skelbiate? Kai nenorite kalniems dovanoti, prašote Dievą ir jums neatleisti. „Taip, sako Išganytojas: ir dangiškasis mano Tėvas jums padarys, jei kiekvienas neatleisite savo broliui iš savo širdies“⁷⁾.

Žmogau! pažiravai vekselį vienam—antram šimtukui litų. Kai teko išpirkt, krapštei pakauši, vaikščiojai, kaip žemę pardavęs. Užvesdamas neteisingą bylą, išduodi solo vekselį, laiduodamas ne tik laikinais, bet ir amžinais savo turtais; ji turėsi kada nors pats apmokėti. Sutvarkyk reikalą, kol turi laiko. „Greitai susitaikyk su savo priešu, ragina Kristus: kol dar tebesi su juo kelyje, kad kartais tavo priešas nepaduotų tavęs teisėjui... ir kad nebūtum įmestas į kalėjimą“⁸⁾.

Laikina bausmė tai mažmožis, palyginta su tuo, kas laukia tavęs amžinatvėje. Yra paveikslas vaizduojąs mirštantį bylų mėgėją. Klaikios akys išverstos, veidas perimtas baimės šiurpu, visas kūnas raitosi, kaip primintas žaltys: norėtų paspruktii; dreba, nes turi stoti baisiame teisme, kur bus reikalas nebe su žmonėmis, o su angelais ir Viešpačiu.

Dievo „Sūnus ateis savo Tėvo garbėje su savo angelais ir tuomet jis atsilygins kiekvienam, žiūrėdamas jo darbų“⁹⁾. Dieviškasis teisėjas išdės, kaip ant delno, tavo bylas, apsvarstys visas skriaudas, papirkimus, neteisingus liudijimus, kreivas priesaikas, parodys tau visas suktas tavo priemones...

6) Jok. 4,1-10. 7) Mat. 18,35. 8) Mat. 5,25. 9) Mat. 16,26.

Paklaus tavę, dėl ko neėjai paskui išmintingą patarimą? Kodėl nepasiklausei savo dvasios tévo? Kam pykčiu maitinai save ir kitus? Kaip dr̄isai eik-voti svetimą turtą ir savuosius palikti be cento? Suprasi tada visą bylų blogumą, pats prisipažinsi nedorai dareš, besivalkiodamas po teismus dėl duonos kepalo, nudevētos milinės, išganyto dirvono, perartos vagos, išminto tako, linų markos...

Abypusiai taip apsvarsčius, bus paskelbtas sprendimas: „Surišę jam rankas ir kojas, išmeskite jį laukan į tamsybes; ten bus verksmo ir dantų griežimo“¹⁰). „Teismas be pasigailėjimo, kurs neturėjo gailestingumo“¹¹). Žmogau! nebūk pats sau budelis, nesibastyk po teismus.

„Kokia nauda būtų žmogui, klausia Išganytojas: jei jis laimėtu visą pasaulį, o pats save prapuldvę“¹²). „Ką žmogus duos savo sielai vaduoti?“¹³). Ką tau dabar bepadės, katalike, nors ir visas bylas būtum išlošęs, kad paskutinė bus prakišta ir tai be apeliacijos.

* * *

Mylimieji dieceziečiai! Bylininkams jau pasakiau daug karčios tiesos. Dabar kreipiuos į Jus, brangieji, kurie dar nesate turėjė bylų, gal net nebuvote teisme. Nuoširdžiai linkiu vengti jų ir ateityje. Tuo tikslu noriu duoti keletą patarimų, kaip turite toliau elgtis, jei pasitaikytų didesnių nesusipratimų.

Įvykus ginčui, pasistenk, kiek galėdamas, apseiti be teismo. Pasikalbék žmoniškai su priešu; jis nėra toks blogas, kaip išsyk atrodo; tai toks pat žmogus, kaip ir tu; jis šiandien apsiriko, tu rytoj gali

kokius niekus padaryti. Juk nebūtų malonu, jei kitas tave tuoju skystu teismui. Pasikalbėk, išsiaškink.

Jei pačiam būtų sunku, pamėgink taikytis per tarpininkus, mylinčius taiką, teisingumą. Pasakyk tą reikalą savo klebonui ir paprašyk jį patarpininkauti. Jeigu taip nepavyktu susitaikyti, tai pavesk bylą Trečiųjų teismui; jis tą ginčą išspręs vietoje, nereikės kreiptis į valstybės teismus su visomis jų instancijomis.

Pagaliau, jei visi tie bandymai nueitų niekais, apsvarstyk Viešpaties akivaizdoje, ar dalykas yra tiek svarbus, kad galima ir reikia kelti bylą. Jei tau protas ir sąžinė leis bylinėtis, daryk tai be pykčio, be keršto, ieškodamas vien teisybės, taikos. „Palaiminti taikieji, nes juos vadins Dievo vaikais“.¹⁴⁾ Amen.

† VYSKUPAS KAZIMIERAS.

Panevėžyje 1940 · I · 2.

Švč. Jėzaus Vardo šventėje.

Ši mano raštą G. G. Kunigai teiksis perskaityti Vyskupijos bažnyčiose pirmajį gavėnios sekmadienį.

„BANGOS“ SPAUSTUVĖ, PANEVĖŽYS
